

กัณฑ์ที่ ๕๐ ปกิณกะ

วันที่ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ ทน)

ทุทฺทํ ทมมานานํ ทุกฺกํ กมฺมกฺุพฺพตํ
อสนฺโต นานุกฺุพฺพนฺติ สตํ ฌมฺโม ทุรฺนฺวโย
ตสฺมา สตณฺจ อสตณฺจ นานา โหติ อิตฺ คติ
อสนฺโต นิริยํ ยนฺติ สนฺโต สคฺคปรายนา
น ทิ ฌมฺโม อฌมฺโม จอุโภ สมฺวิปาकिन
อฌมฺโม นิริยํ เนติ ฌมฺโม ปาเปติ สุกฺคตี
ฌมฺโม หเว รกฺขติ ฌมฺมจารี
ฌมฺโม สฺจิจฺฉนฺโณ สุขมาวหาติ
เอसानิสฺสโร ฌมฺเม สฺจิจฺฉนฺ
น ทุคฺคตี คจฺฉติ ฌมฺมจาริตี ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก่ด้วย ปกิณกเทศนา เป็นเทศนาเรียรายเบ็ดเตล็ดสำหรับ เป็นเกร็ดของสัตบุรุษ อสัตบุรุษ เป็นเครื่องประดับสติปัญญาของเราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต ทุกถ้วนหน้า

ธรรมที่เป็นของสัตบุรุษอสัตบุรุษนี้ต่างกัน หาเหมือนกันไม่ เราจะได้รู้ได้เข้าใจว่า บัดนี้เราเป็นสัตบุรุษ หรืออสัตบุรุษ ก็ไปฟังธรรมที่ผุดขึ้นในใจ

หรือธรรมที่เป็นไปทั้งกาย เป็นสัตบุรุษก็รู้ว่าตัวเป็นสัตบุรุษ เป็นอสัตบุรุษ ก็รู้ว่าตัวเป็นอสัตบุรุษ

หรือธรรมที่เป็นไปทางวาจา เมื่อบังเกิดขึ้นแล้ว กาย วาจาของเราก็จะรู้ว่าวาจาของเราเป็นสัตบุรุษ หรืออสัตบุรุษ

หรือธรรมที่จะผุดขึ้นทางใจ ก็จะตัดสินตัวเองได้ว่า เป็นสัตบุรุษหรือ อสัตบุรุษ ความเห็นจะได้ไม่ผิด ถูกต้องร่งรอยความประสงค์ของพระพุทธศาสนา จะได้เริ่มบาลี ปกิณกเทศนาที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า

ทุทฺทํ ทมมานาน เมือสัตบุรุษทั้งหลาย ให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก

ทุกฺกํ กมฺมกฺุพฺพตํ ทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก

อสนฺโต นานุกฺุพฺพนุ อสัตบุรุษทั้งหลายย่อมทำตามไม่ได้

สตํ ฌมฺโม ทุรฺนฺวโย ธรรมของสัตบุรุษทั้งหลาย อันอสัตบุรุษเอาอย่างไม่ได้

ตสฺมา สตณฺจ อสตณฺจ นานา โหติ อิตฺ คติ

ความไปจากโลกนี้ของสัตว์บุรุษทั้งหลาย และอสัตว์บุรุษทั้งหลาย ย่อมเป็นต่างๆ กัน
อสนุนิต นิรยั ยนุตติ อสัตว์บุรุษทั้งหลายไปนรก
สนุนิต สคฺคปรายณา สัตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์
น ทิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุกฺโก สมวิปากิโน
ธรรมและอธรรมทั้ง ๒ อย่างนี้ย่อมหาเสมอกันไม่ ธรรมทั้ง ๒ อย่างนี้เสมอกันหาไม่ได้

อธมฺโม นิรยั เนติ อธรรมนำไปนรก
ธมฺโม ปาเปติ สคฺคตี ธรรมให้ถึงซึ่งสวรรค์ ต่างกันดังนี้
ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไว้
ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ ธรรมอันบุคคลสั่งสมดีแล้วนำความสุข มาให้
เอसानิสฺสิธ ธมฺเม สุจิณฺเณ นี้เป็นอันสงสีในการประพฤติธรรม คือความประพฤติดี นี้เป็นอันสงสีใน
ธรรม คือความประพฤติดี
น ทคฺคตี คจฺฉติ ธมฺมจารี ผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ ย่อมไม่ไปทุกคติ ผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ ย่อมไม่
ไปสู่ทุกคติ
นี้เป็นเนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้ ต่อแต่นี้จะอธิบายขยาย
ความเป็นลำดับไป

ทุทฺททำ ททมานานํ เมื่อบัณฑิตทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก
บัณฑิตให้อย่างแปลกๆ ให้อะไร ให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก โดยวัตถุที่ปรากฏต่อหน้าต่อตาแล้ว
บัณฑิตให้ลูกเป็นทาน
บัณฑิตให้ภรรยาเป็นทาน คือ ให้เมียเป็นทาน คือบุคคลให้ได้ด้วยยาก
บัณฑิตให้เลือด เนื้อ อวัยวะ เป็นทาน
ให้เงินทองข้าวของไร่นาเป็นทาน
บัณฑิตให้ชีวิตเป็นทาน นี้เขาเรียกว่า ปัญฺจมหาบริจาค นี้ให้ยากอย่างนี้ เหล่านี้แหละ ว่ายากเสีย
แล้ว ให้ได้ยากไหมละ

ให้ลูกเป็นทานก็ไม่ใช่ง่าย
ให้เมียเป็นทาน ให้ผ้าเป็นทาน ก็ไม่ใช่ง่าย ให้ยากนัก
ยังให้เนื้อเป็นทานอีก ก็ยิ่งยากใหญ่ และให้เลือดเป็นทานอีก ก็ยิ่งยากหนักเข้าไป
ให้ชีวิตเป็นทานอีก ก็ยิ่งยากใหญ่ทีเดียว
นี้บัณฑิตทำได้ ผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญาทำได้ เรียกว่า บัณฑิต บัณฑิตให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก
ไม่ชี้ให้แต่เท่านั้น

นี่ชั้นสูงสุดพระโพธิสัตว์เจ้าสร้างบารมีลดส่วนกว่านี้ลง มา ผู้เป็นบัณฑิตดำเนินด้วยคติของปัญญา
ตลอดภพนี้ ตลอดภพหน้า ปัญญาตลอดถึงนิพพาน มีวัตถุพิเศษใดๆ ให้ทานได้
ถ้าอสัตว์บุรุษ ให้ไม่ได้ง่ายๆ ไม่ให้ทีเดียว

สัตบุรุษให้ ที่เราให้อาหารเป็นทานอยู่นี้ นั่นแหละ

ให้เนื้อให้เลือดของตัวเป็นทานแล้วไข่มุข

ถ้าไม่ให้ เรารักษาของเราก็เป็นเนื้อเป็นเลือดของตัว ถ้าให้กับคนอื่นไปเสีย ก็ได้ชื่อว่าให้เลือดของตัว เป็นทานไปแล้ว แต่ว่าโดยปริยายนี้ ได้ชื่อว่าให้เนื้อให้เลือดของตัวเหมือนกัน ให้ชีวิตของตัวเหมือนกัน

ให้ผ้าสำหรับนุ่งห่ม ก็นี่เป็นชีวิตรักษาป้องกันตัว รักษาสัตว์ต่างๆ จนกระทั่งป้องกันอันตรายแก่ชีวิต ก็ได้ชื่อว่าให้ชีวิตเป็นทาน

ให้เงินทองข้าวของแก้วแหวนรัตนชาติๆ ที่ให้กับลูกหญิงลูกชายก็ดี หรือให้กับสามีภรรยา ภรรยาต่าง ฝ่ายต่างให้กัน นี่ก็ให้ชีวิตจิตใจกันเหมือนกัน ถ้าไม่ฉะนั้นไม่ให้

ลูกหญิงลูกชายรักเป็นชีวิตจิตใจ เงินทองเท่าไรก็ได้ นี่สัตบุรุษทำได้ง่าย

อสัตบุรุษทำไม่ได้ง่ายๆ อสัตบุรุษทำได้ยากนัก อย่างนี้ไม่ค่อยจะให้กัน เพราะบำรุงแต่ความสุขส่วนตัว โดยมาก

นี่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต สละกิจมาบวชในพระธรรมวินัยของพระศาสดา ก็ได้ ชื่อว่าจาคะ เจตนาบังเกิดขึ้นแล้วภายใน สละเงินทองข้าวของ ตีกร้านบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา อย่าง นี้ ก็ทำได้ยากอีก

เหมือนกัน ตัดกิเลสเสีย หนทางนี้ตัดกิเลสเสีย ทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ทางไปนิพพานที่ เดียว

เพราะฉะนั้น เมื่อสัตบุรุษทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยากแล้ว ให้อะไรที่บุคคลให้ได้ด้วยยากนั้น ให้ด้วยยากที่สุดก็ให้ชีวิต

ที่สองรองลงมาให้ยากที่สุดก็ให้ลูก

ยากที่สุดอีกก็ให้เมีย ให้เมียเป็นทานยากนัก

ยากที่สุดอีกก็ให้เลือดเนื้อ นี่ให้ยากนัก นี่เป็นของให้ยาก เรียกว่า ปัญจมหาบริจาต

เพราะฉะนั้น สร้างบารมีให้เป็นพระพุทธเจ้าให้ได้ ให้เนื้อเป็นทานได้ ให้เลือดเป็นทานได้ ให้พัสดุดัตถุ เงินทอง ข้าวของไร่นา ตีกร้านบ้านเรือน ที่

เรียกว่า ทานบารมี ที่เรียกว่าทานบารมีไม่ใช่ของให้ง่ายนะ คนเป็นพาล คนมีกิเลสหนาลามก ปัญญา หยาบ ลองหยิบขึ้นแล้วตัวสั้นเขี้ยวหนา ทานที่มีมือถือไว้นะ เหนือแตกเหนือแตกเขี้ยว มือเป็นเขี้ยวเขี้ยว ที่จะให้ได้แต่ละครั้งละครานะ ต้องหัดจนกระทั่งชำนาญทีเดียว ให้เสียคล่องแคล่ว ให้เสียชำนาญใน ชาตินั้นแหละ จึงจะให้ได้ง่าย ถ้าว่าชาติเดียวภพเดียว ไม่ได้ให้ง่ายๆ ที่เดียว

บางคนเกิดมาไม่ได้เคยให้อะไรใครเสียเลย

บางคนก็เคยให้เสียจนขานิชานาญ ให้แต่เพียงว่าให้กับตัว

ให้กับลูกของตัวเอง เพื่อความรุ่งเรืองแก่ตัว

ให้กับเมียของตัวเอง เพื่อจะต้องการเอาไว้ใช้สอยตามชอบใจของตัวเอง

ให้กับตัวของตัวให้ได้ เพื่อต้องการตอบแทน ถ้าไม่ตอบแทนก็ไม่ให้อีกเหมือนกัน

ลูกนะเป็นเนื้อเป็นเลือดของตัวเองละ รักสนิทชิดชมเป็นประหนึ่งว่าดวงใจของตัวเองนั้น เป็นคล้ายๆ ที่เดียว จะได้ดำรงวงศ์ตระกูลต่อไป นี่ก็ให้มีความมุ่งหมายเหมือนกัน ให้มีความมุ่งหมายเหมือนกัน เพื่อจะได้ เจริญในวงศ์ตระกูลต่อไป

ถ้าแม้ว่าเราให้เช่นนี้แคบ ไม่กว้าง

ถ้าให้ไว้เป็นกลางๆ กับภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในพระพุทธศาสนา ให้เป็นตำรานุกูลดีต่อไป นี่ตัวไม่ได้มุ่งหมายอะไรเลย มิได้มุ่งหมายอะไรเลย หมายแต่บุญกุศลเท่านั้น จะสร้างบารมีของตน เท่านั้น

ให้อย่างนี้ เรียกว่าให้กว้าง ไม่แคบ ให้เป็นกลาง กว้างออกไป นี่คนมีปัญญาสูง

เหมือนประเทศไทยมีปัญญาสูง เลี้ยงเอาพระพุทธศาสนาไว้ คือ ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ผู้ปกครองประเทศก็เอาพระทัยใส่ พระเจ้าแผ่นดินปกครองพิทักษ์รักษา เพื่อจะได้เป็นชนบทรรมนิยม ของประชุมชนในยุคนี้ และต่อไปในภายหน้าว่าสัตว์ผู้ใดต้องการพ้นจากทุกข์ ให้ปฏิบัติตามร่องรอย ของพระบรมศาสดานี้ เสียสละพระราชทรัพย์เท่าใด

ที่ทรงสละในเช่นนี้เลี้ยงเอาภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาไว้ นี่กรายจ่ายเข้าชี นึกเข้าละก็ เราตกอก ตกใจทีเดียว วันหนึ่งจะต้องจ่ายเลี้ยงพวกเหล่านี้เท่าไร พวกนี้ไม่ทำการทำงานเลย ต้องขออิมหนึ่ง ไม่อิมหนึ่งมันอยู่ไม่ได้ ตายต้องจ่ายเท่าไรวันหนึ่ง

วันหนึ่งภิกษุสามเณร ๓๐๐,๐๐๐ เศษๆ คนละสี่บาท อย่างน้อยที่สุดคนละสี่บาท แสนหนึ่งก็สี่แสน สองแสน ก็แปดแสน สามแสนละก็ สิบสองแสน ล้านสองแสน

วันหนึ่งต้องเสียสมบัติของพระเจ้าแผ่นดิน ล้านสองแสนๆ ทุกวัน เลี้ยงพระภิกษุสามเณรไว้เป็นสามแสนนะ

อุบาสกอุบาสิกาอีกเล่า ไม่ประกอบกิจการงานอะไร ต้องเลี้ยงอิมๆ หนึ่ง อิมหนึ่งในขนาดสองแสนนี้ รวมห้าแสน ห้าสี่ ยี่สิบนะ สองล้าน วันละสองล้านๆ

เมื่อนึกถึงรายจ่ายของพระเจ้าแผ่นดินออกไปแล้วละ ก็เสียพระราชทรัพย์ไปวันละสองล้านๆ อีก ควบคุมเอาพวกอุบาสกอุบาสิกาไว้ให้เป็นพระพุทธศาสนา จะได้ช่วยกันรักษาชาติต่อไป

นี่พระเจ้าแผ่นดินเสียสละ นี่ก็ให้สิ่งที่บุคคลให้ได้โดยยากเหมือนกัน อย่างนี้ทำยาก

เหมือนมารดาบิดามีลูกหญิงลูกชาย อนุญาตให้มาบวชในพระธรรมวินัยของพระศาสดาเสีย ไม่ต้องไปทำงานละ ดังนี้ ก็ยากเหมือนกัน อย่างนี้ ก็ TUTUTU เหมือนกัน ให้ได้ด้วยยาก

เพราะฉะนั้น การให้ไม้ไซเป็นของพอดิพอร้าย ยังแถมให้ตัวอีก ตัวก็สละการครอบครองบ้านเรือน
เคหา มอบตนเป็นพุทธศาสนิกชนในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ เหมือนภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา
นี้ ต่างคนต่างให้ทั้งนั้น

นี่ก็ให้ด้วยความยากเหมือนกัน ไม้ไซเป็นของให้ง่าย ถ้าให้ง่ายก็มีกันมากนะซิ นี่เพราะให้ยากถึงได้มี
กันน้อย เห็นอยู่แล้วว่าให้ยากอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ทูททำ ททมานาน

เมื่อบัณฑิตทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยากดังนี้

ทุกกักริ กุมภกัปปุพัตติ กระทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก

กระทำอะไร อะไรที่บุคคลทำได้ด้วยยาก

นี้แหละภิกษุ สามเณร มาประพุดิตัวเช่นนี้แหละ เขายินดีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสกัน นี้มันตัดห่วง
ตัดอาลัย มาบวชเป็นพระเป็นเณรเช่นนี้

หรืออุบาสก อุบาสิกาเขายินดีปรีดาในการครอบครองบ้านเรือนเคหา ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส
สัมผัส อยากรวยออกหลอกลวง อะไรกันต่างๆ ดังนี้ ละมันเสีย ปล่อยมันเสีย

นี้กระทำเช่นนี้ ที่บุคคลทำได้ด้วยยากเหมือนกัน ไม้ไซทางทำง่าย นี่ทำได้ยากทั้งนั้น เมื่อทำได้ยากเช่น
นี้ ไม่ควรดูถูก ดูเบา อย่าประมาท เลินเล่อ อย่าเผลอตัว ทำให้ยิ่งหนักขึ้นไป ให้บรรลุลหรรษที่พระองค์
ทรงประสงค์ หนทางเบื้องต้นคือ ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดา สกทาคา อนาคา
อรหัต ให้ปรากฏขึ้นในตัวของตัวเอง จะได้เป็นที่พึ่งของตัวเอง

เหตุนี้ทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยากนะ อีกมากมายนัก

ผู้ได้บรรลุลผลศีล มีศีลบริสุทธินี้ก็ทำได้ยาก ศีล ๕ บริสุทธิ

ผู้ได้บรรลุลศีล ๘ ศีลแปดบริสุทธิ นี่ก็ทำได้ยาก

ผู้บรรลุลศีล ๑๐ ศีลสิบก็บริสุทธิ เป็นเพศสามเณรก็ทำได้ยาก

บรรลุลศีล ๒๒๗ เมื่อบรรลุลศีล ๒๒๗

ถ้ามีศีลบริสุทธิ ถ้าบรรลุลปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา นี่ทำได้ยากทั้งนั้น

ทุกกักริ กุมภกัปปุพัตติ เหมือนกัน เป็นกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก ไม้ไซเป็นของทำง่าย ทำบริสุทธิอย่าง
เดียว ไม่มีพิรุณในกายวาจาใจเลย มีบริสุทธิกายวาจาใจอย่างเดี๋ยวนี ก็ทำได้ยากอีกเหมือนกัน

ถ้าบุคคลใดทำได้ บุคคลผู้นั้นก็ได้ชื่อว่า ทำกรรมอันบุคคลทำได้ด้วยยาก

อสนุนิต นานุกุพฺพุนติ อสัตตบุรุษทั้งหลายกระทำตามไม่ได้ กระทำเช่นนั้นกระทำไม่ได้ ให้ไม่ได้ จะทำ
บริสุทธิตาม ทำไม่ได้

สตํ ธมฺโม ทูรณฺวโย ธรรมของสัตตบุรุษทั้งหลาย อันสัตตบุรุษทำตามไม่ได้ อันสัตตบุรุษทำอย่างไม่ได้ก็
แบบเดียวกัน อันสัตตบุรุษเอาอย่างไม่ได้

เพราะสัตตบุรุษมีหน้าที่ตรงกันข้ามกับสัตตบุรุษ

อย่างสัตบุรุษทำนะ อสัตบุรุษทำไม่ได้ทีเดียว มันเป็นเช่นนั้น

ตสุมา สตณฺจ อสตณฺจ นานา โหติ อิติ คติ

เพราะเหตุนั้น ความไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมเป็นต่าง ๆ กัน การไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมเป็นต่างกัน

อสนฺโต นิรยํ ญนฺติ อสัตบุรุษทั้งหลายไปนรกทีเดียว ตรงกันข้ามกับ สัตบุรุษ

สนฺโต สคฺคปรายณา สัตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์ทีเดียว ไปสวรรค์ เมื่ออสัตบุรุษทั้งหลายไปนรก

สัตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์ นี่อาการของสัตบุรุษและอสัตบุรุษ ย่อมเป็นต่างกันอย่างนี้

จากโลกนี้ การไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษเป็นต่างกันอย่างนี้ เมื่อเราเข้าใจชัดอย่างนี้

น ทิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน

อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สคฺคคฺติ

ธรรมก็ดี อธรรมก็ดี ทั้ง ๒ อย่างนี้มีผลเสมอกันหาไม่ได้ มีผลไม่เสมอกันนั่นเอง

อธมฺโม นิรยํ เนติ อธรรมนำไปนรก

ธมฺโม ปาเปติ สคฺคคฺติ ธรรมให้ถึงสุคติคือ ให้ถึงสวรรค์ อธรรมนำไปนรก ธรรมให้ถึงซึ่งสวรรค์นี้ ต่างกันดังนี้

ที่นี้จะพูดถึงธรรม และอธรรมทั้ง ๒ อย่าง นี้ตามวาระพระบาลีว่า

กุสลาธมฺมา ธรรมไปดี

อกุสลา ธมฺมา ธรรมไปชั่ว

ที่แสดงมานี้ ธรรมและอธรรมทั้งสองอย่างนี้

ประสงคฺ์กุศลธรรม เรียกฝ่ายธรรม

อกุศลธรรมเรียกว่าฝ่ายอธรรม ไม่ใช่ธรรมฝ่ายดี เป็นธรรมฝ่ายชั่ว

ทั้งสองอย่างนี้ ธรรมฝ่ายดี เป็นที่แอบแนบแน่นอยู่กับใจของบัณฑิต ธรรมฝ่ายชั่วเป็นที่แอบแนบแน่นอยู่กับใจของคนพาล

คนทั้ง ๒ สองจำพวก พาลและบัณฑิตนี้

คนพาลเป็นเครื่องหมายของคนเลว

คนบัณฑิตเป็นเครื่องหมายของคนดี

มันตรงกันข้ามอย่างนี้เสีย เอาอย่างกันไม่ได้ ตามกันไม่ได้ ทุกคนมันคนละแนวคนละสายทีเดียว ไม่ใช่แนวสายเดียวกัน

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ ธรรมนะย่อมรักษาผู้ประพฤติ

ธรรมเป็นปกติ

กุศลธรรมความดีนี้แหละ รักษาผู้ประพฤติดีให้ได้รับความสุขตลอดสาย ไม่ให้ได้รับความทุกข์

นี่แหละธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ประพฤติดี ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ไม่มีร่องเสียเลย
ประพฤติดีฝ่ายเดียว เขาไม่ได้เสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดเลย

แม้อยู่ในหมู่ใด หมู่พระภิกษุ หรืออยู่ในหมู่สามเณร ในหมู่อุบาสกอุบาสิกา เมื่อประพฤติธรรมอยู่เช่น
นั้นแล้ว ใครๆ ก็ย่อมนับถือ ใครก็ย่อมต้องเชิดชูบูชา เขาต้องนับถือ เขาต้องเชิดชูบูชา ประพฤติธรรม
อยู่อย่างเดียว

อย่าประพฤติธรรม อย่าประพฤติเหลวไหลอย่างหนึ่งอย่างใด

ให้ถูกต้องร่องรอย คือ ความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ เป็นภายนอกสมเจตนา จนกระทั่ง
ทำใจให้ผ่องใส นี้เรียกว่าผู้ประพฤติธรรม

ผู้ประพฤติเช่นนี้ ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมนั้นไว้

ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติธรรมอันบุคคลสั่งสมดีแล้ว นำความสุขมาให้ ผู้ประพฤติบริสุทธิ์กายวาจา
และบริสุทธิ์ใจ บริสุทธิ์เจตนา จนกระทั่งใจผ่องใส นั่งก็เป็นสุข นอนก็เป็นสุข ยืนเที่ยวเป็นสุขทั้งนั้น
ไม่มีทุกข์อันหนึ่งอันใดมาแผ้วพาน เพราะเหตุว่าในเรื่องทุจริตไม่มี มีแต่สุจริตฝ่ายเดียว

นี่แค่นี้ขั้นหนึ่ง เพราะว่าธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

สูงขึ้นไปกว่านี้ผู้ที่ได้บรรลุเป็นโคตรภูบุคคล มีธรรมกาย ใจก็อยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย
ธรรม อย่างนี้สูงขึ้น

ธรรมก็ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไว้ เป็นโคตรภู

เป็นโสดา ทั้งหยาบทั้งละเอียด

เป็นสกทาคา ทั้งหยาบทั้งละเอียด

เป็นอนาคา ทั้งหยาบทั้งละเอียด

เป็นอรหัตต์ทั้งหยาบทั้งละเอียด พวกนี้หมดทุกข์ มีสุขฝ่ายเดียว ทุกข์มีน้อยนัก

ไปถึงพระอรหัตต์หมดทุกข์ ไม่มีทุกข์เลย มีสุขฝ่ายเดียว เรียกว่า เอกนุต เป็นบรมสุข ฝ่ายเดียว เข้าวิ
ราคาตฺตวิราคธรรม ทีเดียว อย่างนี้แหละ ได้ชื่อว่าธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

ผู้มีธรรมกายนั้นแหละ ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

หรือยังไม่ถึงธรรมกาย มีบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ จะให้เข้าถึงธรรมกายให้ได้ ก็ได้ชื่อว่าผู้รักษาธรรม
เหมือนกัน

ธรรมนั้นแหละ ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเหมือนกัน

ธรรมนั้นแหละนำความสุขมาให้ ธรรมที่สั่งสมดีแล้ว ปฏิบัติดีแล้ว ก็นำความสุขมาให้

เอสาณิสฺสึ ธมฺเม สุจิณฺเณ นี้เป็นอานิสงส์ นี้เป็นอานิสงส์ในธรรมคือ ความประพฤติดี นี้เป็นอานิสงส์
ในธรรม

น ทุกฺคตี คจฺฉติ ธมฺมจารี ผู้ประพฤติธรรมเสมอ ไม่ไปสู่มุคติ มีสุคติเป็นเบื้องหน้า

ผู้ประพฤติธรรมเสมอ ไม่มีทุกข์ มีสุคติเป็นไปในเบื้องหน้า เรียกว่า ธรรมนั้นนำความสุขมาให้ ธรรม

นั่นนำไปถึงสุดความเป็นเบื้องต้น ไม่มีทุกคิดตลอดไป

เมื่อเป็นผู้ประพาศธรรมดังนี้แล้ว ผู้ประพาศธรรมนะ รักษากาย วาจาใจ ให้บริสุทธิ์ไว้ ไม่ให้พริ้วไปได้
นี่ประพาศธรรมให้บริสุทธิ์ ด้วยกาย วาจา ใจ ตลอดจนกระทั่งถึงใจเจตนา เจตนาที่บริสุทธิ์ ไม่มีพริ้ว
เข้าไปแทรกแซงได้

เข้าไปถึงใจ ใจก็ใส ไม่มีขุนมัวเศร้าหมองเข้าไปดองอยู่ในใจได้ ดังนี้เรียกว่าบริสุทธิ์ชั้นกายมนุษย์
บริสุทธิ์ชั้นกายมนุษย์ละเอียดเข้าไปอีก ละเอียดยิ่งขึ้นไปกว่านี้อีก ที่สุดเข้าถึงกายทิพย์อีก ผู้ประพาศ
ธรรมนะ

อุตสาหะให้ทาน

รักษาศีล

อุตสาหะสดับรับฟังพระธรรมเทศนาอยู่เสมอ

อุตสาหะมีจาคะ สละสิ่งที่เป็นโทษ เป็นข้าศึกต่อคัมภีร์อยู่รำไป

มีปัญญาอรอบรู้รักษาตัว นี้ได้ชื่อว่าผู้ประพาศธรรมละเอียดขึ้นไป กายทิพย์ทั้งหยาบทั้งละเอียด

ผู้ประพาศธรรมสูงขึ้นไปยังกว่านี้

ได้บรรลุปฐมฌาน

ทุติยฌาน

ตติยฌาน

จตุตถฌาน

ฌานนั้นแจ่มใสอยู่เสมอ ไม่ให้เสื่อม ไม่ให้สร้าง ไม่ให้หายไป อยู่ฌานนั้นรำไปเรียกว่าได้รับความสุข
ในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน สุขเยี่ยมยอดประเสริฐเลิศกว่าในโลกนี้นัก

เมื่อเข้าถึงปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน แล้วก็ลึมยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่
เดียว สิ่งอื่นไม่เหลือใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส

เอาใจรูปพรหมไปนั่งอยู่บนปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ลึมยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส
สัมผัส ที่มาเคาะใจทั้งหลับทั้งตื่น

ตื่นๆ ก็มาเคาะอยู่เสมอ

หลับมันก็เคาะนะ เคาะให้ฝัน นั้นในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสของมัน นั้นแหละ มันเคาะใจอย่างนี้

ทว่าไปติดแน่นแน่นอยู่ใน ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ละก็ให้ความยินดี ในรูป เสียง
กลิ่น รส สัมผัส ติดอยู่ใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคตนั้น หายเงิบไปหมด
ไม่กระทบกระทั่งอันเลย ไม่สะกิดเลย หายเงิบไปหมด

สูงขึ้น สุขสูงขึ้นไปกว่านี้ เข้าอรุณฌาน อากาสนัญญาตนฌาน วิญญานัญญาตนฌาน อา
ภิญญัญญาตนฌาน เนวสัญญานาสัญญาตนฌาน

เมื่อไปถึงอรุณมานเช่นนั้นละก็ ความยินดีในรูปมานั้น ติดอยู่ในรูปมานั้นหายไป หลุดไม่ติดเลย ก็ไปติดอยู่ในอากาศานัญญาตนณาน วิญญาณัญญาตนณาน อากิญจัญญาตนณาน เนวสัญญานาสัญญา-ยตนณาน ได้รับความสุขอยู่ ๘๔,๐๐๐ มหากาลปี

เนวสัญญานาสัญญาตนณานอยู่ขอบภพข้างบนนี้ สุขเลิศประเสริฐนัก ยอดสุขของในภพมีเท่านี้แหละ สูงกว่าไม่มี ยอดแล้วถึงเนวสัญญา-นาสัญญาตนณะ ยอดสุขในภพแล้ว ไม่มีสุขยิ่งกว่านี้ขึ้นไป

ถ้าจะให้สุขยิ่งกว่านี้ขึ้นไป ต้องไปสู่ มรรค ผล นิพพาน

พวกมีกรรมกายไปสู่निพพานได้ ก็ได้ไปสอบสวนสุขในนิพพานได้ เข้าไปในนิพพานได้ เป็นนึ่งอยู่ในนิพพานเสียนี้ รับสุขในนิพพานทีเดียว

เมื่อได้รับสุขชนิดนี้ในนิพพานแล้ว คนที่พูดมากๆ เจ็บหมด ไม่พูดแล้ว ใจคอครึม สบาย เอบอ้ม ตื่นเต็ม ปลาบปลื้มว่าสุขชนิดนี้เราไม่เคยพบ ไม่เคยเห็น

เรานึกถึงความสุข ไม่ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส น้ำมันซากของศพ นั้นไม่ใช่สุขจริง ไม่ใช่เนื้อหนังของสุข มันซากของสุขนะ

เมื่อหลุดขึ้น พอพ้นจากกามไปแล้ว ถึงรูปภพเข้าไปถึงรูปมานทั้งสี่เข้า นึกถึงสุขของกาม ใ้สุขของกามนั้นมันเศษสุข ไม่ใช่สุขจริงๆ

เมื่อไปถึงอรุณมานเข้า ใ้สุขของรูปมานั้นนะ มันสุขอย่างหยาบนะ ไม่สุขละเอียดนุ่มนวล ขวานให้สบายอกสบายใจเหมือนอรุณมาน

เมื่อได้รับความสุขในอรุณมานแล้ว สุขในอรุณมานนี้มันสุขในภพ ไม่ใช่สุขนอกภพ นี้มันสุขต่ำทรามนะ พอไปถึงนิพพานเข้าก็ อ้อ! นี้มันสุขนุ่มนวล ขวานติดนัก นี้มันสุขจริง จะได้เล่าถึงสุขในพระนิพพานให้ฟังอีก

เรื่องสุขในพระนิพพานนั้นมันสุขลึกซึ้งนัก พระพุทธเจ้ามีเท่าไรๆ ไปติดอยู่ในนั้นหมด

พอติดเสียเช่นนั้น เหลวอีกเหมือนกัน ไปติดแต่นิพพานนั้น

ต้องไม่ติดสุขแค่นี้ แล้วหาสุขต่อขึ้นไป ใครที่จะหาสุขต่อขึ้นไป

เขาเรียกว่า อปุสุขี ไป

ปหาย ละสุขอันน้อยเสีย

ไปหาสุข สุขี อาทาย ถือเอาสุขใหญ่

ปล่อยสุขขึ้นไป ไม่หยุดอยู่ในสุขแค่นั้น

ถ้าไปหยุดแค่นั้น ใจ ไม่ฉลาด ถ้าปล่อยสุขขึ้นไปไม่มีที่สุดกันละก็ นั้นฉลาดละ อย่างพระพุทธเจ้า ผู้เป็นต้นธาตุ นี้ฉลาดเต็มที่

นี่แค่นี้ธรรมนั้นแหละนำความสุขมาให้แน่ ผู้ใดถึงธรรม ผู้นั้นได้รับสุขด้วยประการดังนี้

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีแห่งพระปกิณกคาถา คล่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย
พอสมควรแก่เวลา ว่า

นตฺถิ เม สรณฺ อญฺญํ ว่าสิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันเลิศประเสริฐของเราทั้งหลาย
สรณฺ เม รตนตฺตยํ พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย
เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้
สทา โสตุถิ ภาวนตฺเต ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุก
ถ้วนหน้า

อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถา โดยอรรถนิยามความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้